

державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: Вид-во УДУ імені М. Драгоманова, 2024. Вип. 24 (69). С. 23-31.

5. Bar-On R. The development of a concept of psychological well-being. Unpublished doctoral dissertation, Rhodes University, South Africa. 1988. 443 p.
6. Mayer, J. D. and Salovey P. The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*. 1993. Vol. 17. Issue 4. p. 433-442.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ФАХІВЦІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПОСТКОВІДНИЙ ЕТАП

Каменщик Тетяна Дмитрівна

ORCID: 0000-0002-6231-8749

кандидат педагогічних наук,

директорка Департаменту гуманітарної політики

Вінницької обласної військової адміністрації,

старша наукова співробітниця лабораторії психологічного супроводу

дітей з особливими освітніми потребами

Українського науково-методичного центру практичної психології і

соціальної роботи,

Україна

Анотація. Тези присвячені аналізу освітнього та соціального середовища через призму професійної роботи фахівців психологічної служби системи освіти. Виявлено тенденції до активних змін від впливом російсько-української війни в постковідний етап. Встановлені чинники розвитку фахівців, зміни професійних векторів та пришвидшення темпу роботи.

Ключові слова: практичний психолог, психотерапевт, постковідний період, ментальне здоров'я, психосоціальна підтримка.

Останнім часом багато уваги приділяється інноваційним процесам в освіті. На часі – нові реформи освітньої галузі під європейським впливом.

Психологічні наслідки війни в постковідний період відчувають діти, батьки й учителі, все суспільство. Постійні тривоги, вимушені переїзди, втрата близьких і самотність через онлайн-навчання – усе це впливає на розвиток та навчальні результати дітей та учнів. Формула стійкості — непохитні цінності, соціальні зв'язки, активна дія, теплі стосунки. Щоб зменшити вплив війни на дітей і підтримати родини, в Україні продовжується реформа психологічної служби в системі освіти.

Слід зазначити, що період дії воєнного стану в Україні суттєво активізував розвиток та роль психологічної служби у системі освіти України, зокрема в напрямі кризового консультування, першої психологічної допомоги, збереження психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Впроваджено національні програми «Ти як?», «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі». В межах програми «Ти як?» було створено Центри життєстійкості та інституційну модель підтримки для психосоціальної допомоги громадянам, постраждалим від війни [4].

У майбутньому розвиток психологічної служби у системі освіти України орієнтовано на інтеграцію найкращих міжнародних практик, вдосконалення стандартів діяльності фахівців, підвищення статусу професії, а також на забезпечення системного, комплексного підходу до збереження та зміцнення психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу [2]. Психологам рекомендовано здійснювати міжвідомчу взаємодію та налагодити співпрацю/зв'язки із Центрами надання допомоги ветеранам, Службами соціального захисту дітей, Громадськими ініціативами щодо підтримки сімей військовослужбовців та психологічними центрами/проектами, центрами національного супротиву

цивільного населення [6]. Пріоритетні напрями діяльності психологічної служби у 2025/2026 н.р.:

- кризове консультування та психосоціальна підтримка: робота з дітьми та родинами, які пережили втрату, травму, евакуацію; залучення до реалізації програм «Ти як?», «Центри життєстійкості», «Безпечне освітнє середовище».

- подолання психологічних і освітніх втрат: щорічна діагностика втрат когнітивної, емоційно-вольової, мотиваційної та особистісної сфер; розробка індивідуальних програм компенсації.

- підтримка дітей з родин ветеранів: спостереження та індивідуальний супровід, просвітницька робота з батьками, вчителями; уникнення тригерних тем у шкільному середовищі.

- формування навичок психічного здоров'я: впровадження факультативів, тренінгів і «годин психолога», застосування програм із грифом «Схвалено для використання в освітньому процесі».

- комплексна сексуальна освіта (КСО): використання спеціальних курсів для 1–11 класів, профілактика ІПСШ, небажаної вагітності, ризикованої поведінки.

- цифровізація психологічної допомоги: використання онлайн-інструментів для консультування, діагностики та документації (платформа «Я-ПСИХОЛОГ»).

- діагностична робота: застосування валідних методик відповідно до Наказу МОЗ № 2118 від 13.12.2023 р., використання посібника «Застосування діагностичних мінімумів» (2024).

- профілактика насильства та асоціальної поведінки: тренінги щодо протидії булінгу, насильству, торгівлі людьми; навчання правил безпечної поведінки в інтернеті, з ВЗВ.

- просвітницька діяльність: проведення заходів до тематичних тижнів (наприклад, «16 днів проти насильства»); партнерство з медіа, ведення інформаційної кампанії.

- психологічна підтримка педагогів: профілактика професійного вигорання; проведення супервізій, навчальних семінарів [3].

Винятково важливе значення для подальшого удосконалення знань практичних психологів є психолого-педагогічні дослідження колективу Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи під керівництвом професора, доктора психологічних наук, Панка В.Г., що розробили Програму тематичного спецкурсу з методики інтервізійної підтримки практичних психологів, які здійснюють постковідну соціально-психологічну реабілітацію учасників освітнього процесу і соціальної роботи.

Ця наукова розробка здійснена за грантової підтримки Національного фонду досліджень України в рамках проєкту "Постковідна соціально-психологічна реабілітація учасників освітнього процесу в діяльності працівників психологічної служби", реєстраційний номер 2021.01/0198 та відповідає вимогам до розробки освітньо-професійних програм [6, 8]. Програма тематичного спецкурсу спрямована на забезпечення практичних психологів професійними інструментами для ефективної роботи в сучасних умовах [5, 7]. Серед викликів впровадження освітньої політики з підтримки психічного здоров'я: системні обмеження автономії психолога, наявний опір змінам, компетентнісні виклики, певні комунікаційні бар'єри, напружені міжособистісні відносини, а також внутрішні і психологічні бар'єри, наприклад, низька самооцінка або страх перед відповідальністю [1, 2].

Це гальмує впровадження інтегрованих програм і вимагає додаткового часу на мотивацію та командну роботу. Тому, розвиток автономії є важливим завданням у процесі особистісного зростання фахівців психологічної служби.

Список використаної літератури

1. Барбара Прайтлер. На їхньому боці. Психосоціальна робота з травмованими біженцями, Львів. ВНТЛ – Класика, 2022, 156 с..

2. Каменщук Т.Д. Практики короткотермінової терапії для вдосконалення інтерв'язійних навичок психологів закладів освіти. Габітус. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика». Випуск 73. 2025.- С.150-153.
3. Методичні рекомендації «Пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти України в 2025/2026 навчальному році». Лист Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» №21/08-586 від 07.07.2025 р. <https://imzo.gov.ua/2025/07/07/lyst-imzo-vid-07-07-2025-21-08-586-pro-metodychni-rekomendatsii-priorytetni-napriamy-roboty-psykholohichnoi-sluzhby-u-systemi-osvity-ukrainy-v-2025-2026-navchal-nomu-rotsi/>
4. Оксен Лісовий. Психологічні наслідки війни <https://www.facebook.com/oksenlisovyi/posts/pfbid0gNtAbDaUvdvRbJS96rqeBnE9TNcE5knPcuDrY13qbLzsKxKfcV4chyaiC3qBTdzXl>
5. Романовська Д.Д. Методичний комплекс діагностичних методик для дослідження психоемоційного стану здобувачів освіти, батьків і педагогів в умовах пандемії COVID-19. Чернівці. 2021 48 с.
6. Панок, В. Г. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ЧАСИ ВІЙНИ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І МЕТОДОЛОГІЇ: Наукова доповідь на методологічному семінарі «Актуальні проблеми охорони психічного здоров'я українського народу у воєнний і повоєнний час», 16 листопада, 2023 р . *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1-9. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5218>
7. Предко В. В. Розвиток життєстійкості особистості як основна психологічна умова ефективного освітнього процесу. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: психологія. 2021. Том 32 (71). №2. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.2/28>
8. Програма тематичного спецкурсу з методики інтерв'язійної підтримки практичних психологів, які здійснюють постковідну соціально-

психологічну реабілітацію учасників освітнього процесу / за наук. ред. В. Г. Панка; [авт. кол.: В. Г. Панок (керівник), Р. А. Мороз, Т. Д. Каменщук, І. І. Ткачук, Д. Д. Романовська, В. В. Предко, Г. В. Якимчук ; НАПН України, Укр. наук.-метод. центр практ. психол. і соц. роботи]. — Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. — 53 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Камська Олеся Сергіївна

здобувачка вищої освіти факультету публічного управління
соціальних та природничих наук, спеціальності 053 «Психологія»

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Науковий керівник: Томчук Михайло Іванович

ORCID ID: 0000-0002-4508-1495

доктор психологічних наук, професор,

професор кафедри психології

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Україна

Актуальність теми, розробка її у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі. Сім'я відіграє важливу роль у розвитку особистості та суспільства загалом. Конструктивні й міцні стосунки починають формуватися вже на етапі її створення. Саме тоді закладається основа для подальшого взаєморозуміння та ефективної взаємодії між членами родини. Життя сучасної сім'ї – це сфера взаємодії, що переважно відбувається між подружжям та між батьками і дітьми у процесі щоденних стосунків. Подружнє спілкування, підпорядковуючись загальним закономірностям міжособистісної взаємодії, має свої специфічні риси, які визначаються спільним проведенням вільного часу поза роботою. Низький рівень